

<https://doi.org/10.15407/ukrbotj81.03.203>

RESEARCH ARTICLE

Критичний огляд видів роду *Poa* (*Poaceae*) флори України

Микола М. ФЕДОРОНЧУК

Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного Національної академії наук України,
вул. Терещенківська 2, Київ 01601, Україна

Адреса для листування: m.fedoronchuk@ukr.net

Реферат. Наведено конспект роду *Poa* флори України, який включає 25 видів, куди увійшли нові, які раніше не наводилися у вітчизняних джерелах (*P. egorovae*, *P. humilis*, *P. klokovii*, *P. paczoskii*), або наводилися під іншими назвами: *P. balfourii* (замість *P. janczewskii*), *P. media* та *P. laxa* (замість *P. ursina*). Низка видових назв розглядаються як синоніми: *P. biebersteinii*, *P. erythropoda*, *P. podolica*, *P. polonica*, *P. stepposa*, *P. fagetorum*, *P. hypanica*, *P. sylvicola*, *P. volhynensis*, *P. turfosa* ауст. Таксономічно сумнівними видами залишаються *P. egorovae* та *P. supina*. В електронних онлайн базах даних для України не визнається *Poa klokovii*, що є помилкою.

Ключові слова: гербарні колекції, діагностичні ознаки, екологія, морфологія, поширення, синонім, таксон, Україна, ценогична приуроченість

Вступ

Рід *Poa* L. s. l. (incl. *Arctopoa* (Griseb.) Prob. і *Ochlopoa* (Asch. & Graebn.) H. Scholz) є одним із великих за обсягом, поліморфним і складним у систематичному відношенні в родині злакових (*Poaceae* Barnhart); він нараховує понад 580 видів, поширених у помірних і холодних країнах обох півкуль, а також у горах тропіків (Soreng, 2007; Tzvelev, 2009; POWO, 2024). Багато видів роду відіграють важливу фітоценотичну роль як доміанти й едифікатори рослинних угруповань і мають важливе господарське значення як кормові трави (Poyarkova, 1977). Як типовий рід родини *Poaceae*, *Poa* має тривалу історію свого дослідження. Значний внесок у вивчення

видового складу роду флори України внесли Є.М. Лавренко (Lavrenko, 1940), О.М. Пояркова (Poyarkova, 1965, 1977; *Opredelitel...*, 1987), М.М. Цвельов (Tzvelev, 1974a, 1974b, 2009). Проте, незважаючи на тривалу історію дослідження, ще донині залишається багато невирішених питань таксономічного характеру. Основними діагностичними ознаками видового рівня є форма стебла і піхов (ступінь сплюсненості), ширина пластинки верхнього листка, характер поверхні піхов стеблових листків, колоскових та нижніх квіткових лусок і осі колоска, наявність волоконця при основі кіля (каллюса) нижніх квіткових лусок, висота рослин, довжина язичка та ін. Але певні труднощі при діагностиці видів спричинені значною мінливістю морфометричних

ARTICLE HISTORY. Submitted 24 May 2023. Revised 04 March 2024. Published 29 June 2024

CITATION. Fedoronchuk M.M. 2024. A critical overview of species of the genus *Poa* (*Poaceae*) in the flora of Ukraine. *Ukrainian Botanical Journal*, 81(3): 203–213. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/ukrbotj81.03.203>

© M.G. Kholodny Institute of Botany, NAS of Ukraine, 2024

© Publisher PH "Akadempriodyka" of the NAS of Ukraine, 2024

This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

параметрів основних діагностичних ознак, зумовлених, зокрема, екологічними чинниками, а також здатністю багатьох видів до міжвидової гібридизації (Nannfeldt, 1941; Tzvelev, 2000; Nosov et al., 2015), що підтверджується молекулярно-філогенетичними дослідженнями (Gillespie et al., 2007, 2010; Nosov, Rodionov, 2008, Nosov et al., 2015). Метою нашої роботи є критична оцінка видового складу роду *Poa* флори України.

Матеріали та методи

Робота базується на опрацюванні гербарних колекцій, зокрема CWU, KW, LE, LW, LWS, матеріалах польових досліджень та аналізі літературних джерел та електронних ресурсів (Lavrenko, 1940; Opredelitel..., 1987; Pojarkova, 1965, 1977; Roshevits, 1934; Tzvelev, 1974a, 1974b; Olonova 2005; Valdés et al., 2009; Olonova et al., 2015; POWO, 2024, World Plants, 2024; etc.). Для кожного виду вказано його поширення, ценотична приуроченість, а також наведено таксономічні, номенклатурні чи хорологічні коментарі з акцентом на найбільш важливі діагностичні ознаки. Назви видів та їхні синоніми (у круглих дужках) наведені за абеткою, у квадратних дужках — альтернативно прийнятні на сьогодні назви. Межі територій (ботаніко-географічні райони України) наведені за геоботанічним районуванням (Prigoda, 1985). Флористичне районування Українських Карпат наведено за В.І. Чопиком (Choryuk, 1969). В окремих випадках вказані також більш конкретні місцезростання.

Результати та обговорення

Poa alpina L. (*Poa alpina* L. subsp. *vivipara* (L.) Arcang.; *Poa alpina* L. var. *vivipara* L.; *Poa vivipara* (L.) Willd.).

Поширений в Карпатах у субальпійському та альпійському поясах, на луках (рідше нижче), де зростає в заростях щавельників, біля кошар, на задернованих і вологих місцях, глинистих ґрунтах, а також на гранітних і вапнякових скелях та розсипищах, біля потічків і нерідко разом з *P. pratensis* L. виступає домінантом на полонинах, формуючи лучно-альпійсько-тонконогові луки.

Голарктичний аркто-альпійський збірний вид, складається з великої кількості апоміктичних форм. Форму з живородними колосками з цибулиноподібними бруньками (цибулинками)

замість квіток в суцвітті М.М. Цвельов (Tzvelev, 1974a, 1974b) виділяє в окремий підвид — subsp. *vivipara* (L.) Arcang. (≡ *P. alpina* var. *vivipara* L.; ≡ *P. vivipara* (L.) Willd.), який наводить також для Карпат (гора Близнаця). Але така форма часто характерна і для інших видів роду, зокрема *P. bulbosa* L., що свідчить про недоцільність її виділення в окремий таксон підвидового чи видового рангу.

Poa angustifolia L. (*Poa angustifolia* L. f. *setacea* Holmg.; *Poa angustifolia* L. var. *strigosa* (Roth) DC.; *Poa pratensis* L. subsp. *angustifolia* (L.) Dumort.; *Poa pratensis* L. subsp. *angustifolia* (L.) Arcang., comb. superfl.; *Poa pratensis* L. subsp. *angustifolia* (L.) H. Lindb., comb. superfl.; *Poa pratensis* L. f. *filifolia* Zapał.; *Poa pratensis* L. var. *filifolia* Zapał.; *Poa pratensis* L. var. *filiformis* Zapał.; *Poa pratensis* L. f. *glauca* Zapał.; *Poa pratensis* L. var. *glaucescens* Zapał.; *Poa setacea* Hoffm.; *Poa strigosa* Hoffm.).

По всій Україні, включно з Кримом; зростає в степах, сухих дібровах, борах і суборах, у лісосмугах, на сухих і кам'янистих схилах.

Вид дуже близький до *P. pratensis* s. str. і деякими авторами (Tzvelev, 1974b) розглядається в його складі, або як окремий підвид, від якого відрізняється за екологією та морфологічно — вузкими (0,4–1,2(1,5) мм завш.), щетиноподібно вздовж стуленими пластинками прикореневих листків, які в одній дернині можуть дуже різнитися за довжиною. Мінливими є також щільність дернини, густина волоті. В межах виду добре виділяються дві морфоєкологічні групи рослин, які іноді трактуються як окремі форми або різновиди (Pojarkova, 1977). В першій (*Poa angustifolia* L. var. *strigosa* (Roth) DC.) листки вегетативних пагонів в основному закінчуються нижче середини стебла (рослини зростають переважно на відкритих місцях — глинистих схилах південної експозиції, кам'янистих відслоненнях), в другій групі рослин (*Poa angustifolia* L. f. *setacea* Holmg.) такі листки закінчуються на рівні суцвіття і вище (рослини зростають у сухих лісах, лісосмугах).

Poa annua L. (*Ochlopoa annua* (L.) H. Scholz; *Ochlopoa notabilis* (Chrtek & V. Jirásek) Tzvelev; *Poa annua* L. subsp. *notabilis* Chrtek & V. Jirásek).

Майже по всій території України, включно з Карпатами і Кримом, часто (в Лісостепу на вибитих вигонах нерідко утворює тимчасові угруповання), рідше — на півдні Степу (по долинах річок) та в Криму. Зростає переважно на

зволжених місцях по узбіччях доріг, вигонах, у населених пунктах, по берегах водойм, на луках, вирубках, яйлах, субальпійських луках і в криволісся Карпат, а також на полях, засмічених місцях. Утворює невеликі, зазвичай чисті зарості у вигляді плям різної форми. Рослини дуже варіюють за формою стебел (пряmostоячі чи повзучі), їхньою висотою, шириною та характером пластинки листка (пласкі або напівстуглені), щільністю волоті та кількістю квіток в колоску.

Poa bulbosa L. (*Poa bulbosa* L. subsp. *vivipara* (Koeler) Arcang.; *Poa bulbosa* L. var. *vivipara* Koeler; *Poa bulbosa* L. subsp. *crispa* (Thuill.) Dumort.; *Poa crispa* Thuill.; *Poa pseudocoincinnina* Schur).

В Лісостепу, Степу та Криму, рідше на Поліссі та в Карпатах, де зростає на відслоненнях різних порід, сухих луках, пісках, подах, у сухих борах і суборах, ялівцево-дубових лісах Криму, на яйлах, в полезахисних лісових смугах, по обочинах доріг, на перелогах, пасовищах і засмічених місцях.

Дуже варіює за характером опушення стебла під суцвіттям та піхов прикореневих листків, довжиною і шириною листків рослин, формою і розмірами волоті, інтенсивністю забарвлення антоціанами та ін. ознаками. Звичайною для території України є форма, у якої квітки у всіх або частини колосків перетворені у цибулиноподібні бруньки (маленькі цибулини), яку деякі автори, зокрема і Н.Н. Цвельов (Tzvelev, 1974a, 1974b) визнають за окремий підвид (subsp. *vivipara* (Koeler) Arcang.). Форма з невидозміненими колосками трапляється значно рідше.

Poa chaixii Vill.

В Карпатах (у субальпійському поясі бере участь в утворенні справжніх та тонконогових лук, досить часто в криволіссях та нижній частині субальпійського пояса); нерідко вздовж потоків рік спускається в пояс ялинових лісів; зрідка трапляється на лісових галявинах, узліссях та вирубках гірських лісів. Від усіх інших видів роду відрізняється широкими листками, сплюснутими стеблами в нижній частині та гострокільованими піхвами. Характерний карпатський вид.

Poa compressa L.

По всій території країни більш-менш звичайно, крім півдня Степу. Трапляється зрідка по глинистих і кам'янистих схилах та відслоненнях, на пісках і щербенистих місцях з розрідженим рослинним покривом, при дорогах, у посівах, та в населених пунктах рівнинних і гірських

районів у складі трав'яної, лісової та рудеральної рослинності, де зростає у вигляді окремих куртинок. Дуже поліморфний вид. Значно варіює за густотою дернин, висотою і ступенем сплюсненості стебел та кількістю листків на них, формою листків та волоті, кількістю квіток у колосках, опушенням нижніх квіткових лусок, та іншими менш значущими ознаками, що дало підставу в межах виду описати чималу кількість різновидів без помітної географічної приуроченості. Проте легко відрізняється від інших видів дуже сплюсненим стеблом, наявністю довгих повзучих підземних пагонів і дещо однобокою волоттю з короткими гілочками.

Poa egorovae Tzvelev (*Poa nemoralis* L. subsp. *carpatica* auct. non V. Jirásek: Tzvelev, 2009).

В Карпатах; зростає на кам'янистих відслоненнях у субальпійському та альпійському поясах. Східнокарпатський ендемік. Описаний Н.Н. Цвельовим (Tzvelev, 2009) з масиву Свидовець. Від найбільш близького *P. nemoralis* L. відрізняється лише незначними кількісними ознаками (дещо більшими колосками, колосковими і нижніми квітковими лусками, пухкішими волоттями та густішими дернинками). Сумнівний вид, але наведений в цифрових базах даних з номенклатури видів (Valdés et al., 2009; POWO, 2024; World Plants, 2024). На думку Н.Н. Цвельова (Tzvelev, 2009), це карпатські популяції *P. nemoralis* з відкритих місцезростань, які заслуговують окремої видової назви, і є можливо результатом давньої гібридизації між *P. nemoralis* і *P. janczewskii* Zapal. Імовірно, за Н.Н. Цвельовим (Tzvelev, 2009), до них відноситься назва *P. nemoralis* subsp. *carpatica* V. Jirásek, але цей підвид був описаний дуже стисло і без вказівок низки суттєвих ознак. Крім того, підвид *P. nemoralis* subsp. *carpatica* пізніше ототожнювався його автором з зовсім відмінним від нього видом *P. janczewskii*. Проте, Н.Н. Цвельов помилково відніс (хоч і з певним сумнівом) назву підвиду *P. nemoralis* subsp. *carpatica* V. Jirásek до синонімів *Poa egorovae* Tzvelev, оскільки це зовсім інший таксон, який нами розглядається як окремий вид *Poa janczewskii* Zapal. (див. нижче).

Poa deyllii Chrtek & V. Jirásek [*Poa granitica* Braun-Blanq. subsp. *disparillis* Nyár.] (*Poa cenisia* All. subsp. *granitica* (Braun-Blanq.) Borza var. *disparilis* (Nyár.) Borza; *Poa cenisia* All. var. *pietrosuana* Zapal.; *Poa huppenthalii* Racib. ex Pop., nom. nud.; *Poa granitica* auct. non Braun-Blanq.).

В Україні — в Карпатах (на скелях і гірських луках у альпійському і субальпійському поясах): Мармароський масив (г. Піп-Іван Мармароський), масиви Свидовець (г. Близниця) і Чорногора (вершини гір Ребра, Спиці, Менчул), зрідка. Ендемік Східних і Південних Карпат (Роднянські гори, гірські масиви Бучежі, Ретезат, Парінгулу, Годеану, Фагараш) (Klimernt et al., 2016). У вітчизняній літературі раніше наводився також під назвою *Poa granitica* Braun-Blanq. (Poyarkova, 1965). Описаний за матеріалами, зібраними на горі Піп Іван Мармароський в Українських Карпатах. Східно- та південнокарпатська раса не тотожна з західнокарпатською, описаною Браун-Бланке з Високих Татр під назвою *Poa granitica* Braun-Blanq. і відрізняється від останньої малопомітним опушенням нижньої квіткової луски, характером і формою колоскових лусок тощо (Чорук, 1976). Наразі (POWO, 2024) для України наводиться в ранзі двох підвидів *P. granitica* — типового (*P. granitica* subsp. *granitica*) і *P. granitica* subsp. *disparillis* Nyár., що є малоімовірним. У ранзі підвиду пріоритетною назвою східно- та південнокарпатських рослин є *Poa granitica* Braun-Blanq. subsp. *disparillis* Nyár. Вид значно варіює за довжиною і шириною листків рослин, забарвленням колосків й іншими ознаками. Частіше трапляються рослини з вузькими листками (до 2 мм завш.) і блідими (зеленими або іржасто-зеленими) колосками (var. *subcarpatica* V. Jirásek) і значно рідше з широкими (до 4–5 мм завш.) листками і строкатими колосками. Таксон близький до західноєвропейсько-середземноморського *Poa cenisia* All.

Poa hybrida Gaudin (*Poa chaxii* Vill. var. *hybrida* (Gaudin) Korsh.; *Poa sudetica* Haenke var. *hybrida* (Gaudin) Griseb.).

В Карпатах, дуже рідко (Чивчинські гори), де зростає на вологих кам'янистих місцях і скелях у гірських лісах і заходить у субальпійський пояс у смугу криволісся.

Poa humilis Ehrh. ex Hoffm. (*Poa czernjajevii* Prokud.; *Poa irrigata* Lindm.; *Poa pratensis* L. subsp. *irrigata* (Lindm.) H. Lindb.; *Poa pratensis* L. var. *humilis* (Ehrh. ex Hoffm.) Spenn.; *Poa subcaerulea* Sm.).

В Правобережних районах України. Раніше для території країни у ранзі виду не наводився. Як *Poa pratensis* L. subsp. *irrigata* (Lindm.) H. Lindb., який зараз визнано за один із синонімів *P. humilis*, наводився Н.Н. Цвельовим (Tzvelev, 1974a, 1974b) для Карпатського і Західнодніпровського

флористичних районів, прийнятих у тогочасному районуванні (Tzvelev, 1974b). Вид поширений також у Західній, Центральній та Північній Європі (як занесений — на Далекому Сході та Північній Америці) (POWO, 2024), де зростає на болотах та болотистих луках, приморських і прирічкових пісках, при дорогах, у населених пунктах. Від *P. pratensis* L. s. str. відрізняється нижчим ростом (8–40 см заввиш.) та майже завжди поодинокими стеблами, пластинки листків, зазвичай, із сизим відтінком і більш-менш вздовж складені, меншою кількістю гілок у нижніх вузлах волоті (по 2–3, а не по (2)3–5), як у *P. pratensis*), а також коротшою (3–6 см завд.), малоколосковою волоттю (а не до 20 см завд., багатоколосковою, як у *P. pratensis* s. str.) та сизуватими колосками. Синонімом *P. humilis* є також *P. subcaerulea* Sm. (1802), куди С.К. Черепанов (Cherepanov, 1973), за правилом пріоритету, включив *P. irrigata* Lindm. (1905). Н.Н. Цвельов (Tzvelev, 1974a, 1974b) також визнав ці таксони (*P. subcaerulea* і *P. irrigata*) за один, але обидва, як вже частково згадувалося, він включив у синоніми *P. pratensis* subsp. *irrigata*.

Poa janczewskii Zapał. (*Poa carpatica* (V. Jirásek) Chopik; *Poa nemoralis* L. subsp. *carpatica* V. Jirásek; *Poa nemoralis* L. var. *carpatica* (V. Jirásek) Soó; *Poa nemoralis* L. var. *pocutica* Zapał.; *Poa balfourii* auct. non Parn.; *Poa granitica* auct. non Braun-Blanq., p. r.; *Poa palustris* auct. non L.).

В Карпатах (Бескиди і Низькі полонини, гора Пікуй, Горгани, Чорногорський хребет: гори Шурин, Туркул, Брескул) на кам'янистих відслоненнях та розсипах, у щілинах скель в субальпійському, рідше альпійському поясах, де рослина суцільного покриву не утворює, а зростає окремими куртинками. Високогірний (субальпійський) східнокарпатський ендемік. У вітчизняних флористичних зведеннях наводився під назвами *P. balfourii* Parn. (Poyarkova, 1965, 1977; Opredelitel..., 1987; Mosyakin, Fedoronchuk, 1999) або *P. carpatica* (V. Jirásek) Chopik (Choruk, 1976). Морфологічно маломінливий вид, близький до *P. glauca* Vahl, *P. nemoralis* і *P. balfourii* Parn. (синонім типового *P. glauca*). Від високогірного євразійського *P. glauca*, відсутнього на території України, відрізняється дещо вищим розміщенням верхнього вузла стебла (на рівні 1/3–1/4, а не 1/4–1/6 його нижньої частини), більш стиснутою волоттю з слабкошорсткими до майже гладких гілочками (а не шорсткими,

дуже відхиленими під час цвітіння); від *P. nemoralis* — нижчими, товстуватими, іноді трохи сплюснутими стеблами (у *P. nemoralis* стебла тонкі, циліндричні), менш відхиленими від стебла листками, довшими язичками листків (0,6–1,3 мм, а не 0,1–0,5 мм завд.), коротшою (до 7,5 см, а не 15(20) см завд.) та більш стиснутою волоттю, довшими нижніми квітковими лусками (3,5–4,0 мм, а не 2,2–3,5 мм завд.). Віднесення *P. janczewskii* Zapał. у синоніми *P. palustris* L. (POWO, 2024; World Plants, 2024) є явною помилкою, оскільки види суттєво відрізняються не тільки морфологічно, а й екологічно (*P. janczewskii* зростає на кам'янистих відслоненнях в субальпійському, рідше альпійському поясі Карпат, тоді як *P. palustris* — на заплавах луках, болотах, по берегах водойм, у заплавах лісах, рідше на вирубах і в лісосмугах майже по всій території України). Н.Н. Цвельов (Tzvelev, 2009) вважає, що *P. janczewskii* імовірно походить від гібридизації популяцій *P. glauca*, які проникли в Східні Карпати під час зледеніння плейстоцену з карпатським видом *P. deyllii* Chrtek & V. Jirásek.

Poa klokovii Tzvelev

На півдні Степу (в пониззях рік, що впадають у Чорне море), де зростає на вогких, дещо солонцюватих місцях плавнів і заплавах лук. Вид описаний Н.Н. Цвельовим (Tzvelev, 2009) з пониззя р. Дністра і є дуже близьким до *P. palustris* s. str., якого заміщує на південній межі поширення цього виду в смугі сухих степів у межах Східної Європи від низин Дністра до пониззя р. Урал. Від типового *P. palustris* відрізняється дуже дрібними чисельними колосками з коротшими нижніми квітковими лусками 1,7–2,2 мм (а не 2,3–3,2) мм завд. Якої-небудь клінальної мінливості, за автором виду, не спостерігається. Видовий статус таксону сумнівний. Можливо, це лише екологічна форма, якій, як і у випадку з *P. egorovae*, Н.Н. Цвельов надав ранг виду. Вид визнаний в сучасних цифрових базах даних (Valdés et al., 2009; POWO, 2024, World Plants, 2024), проте для України там не вказується, а лише для сходу європейської частини РФ. Це, на нашу думку, є явною помилкою, оскільки вид описаний з пониззя Дністра, а його голотипом, що зберігається в Санкт-Петербурзі (LE) обрано гербарний зразок Й.К. Пачоського, зібраного з плавнів поблизу с. Яськи Одеської області (колишньої Херсонської губернії) (за протологом: "Herbarium florum chersonensis, vallis inundata fl.

Dnestr prope pag. Jasski, 23.V 1905, I. Paczoski". — Голотип: "Гербарий Херсонской флоры, плавни Днестра близ сел. Яски, 23.V 1905, И. Пачосский" (LE).

Poa longifolia Trin. (*Poa longifolia* Trin. subsp. *fagetorum* (P.A. Smirn.) Tzvelev; *Poa fagetorum* P.A. Smirn.).

В Гірському Криму, на яйлах (особливо в пониженних місцях, де може домінувати в трав'яному покриві), в негустих грабово-букових і букових лісах верхнього гірського поясу, на галявинах та узліссях, часто. Кримські рослини дещо відрізняються від типових, описаних з Кавказу, шершавими знизу по середній жилці листковими пластинками, але цього недостатньо для надання їм таксономічного статусу виду (*Poa fagetorum* P.A. Smirn.) чи підвиду (*Poa longifolia* Trin. subsp. *fagetorum* (P.A. Smirn.) Tzvelev). Тим паче, що за О.М. Поярковою (Poyarkova, 1977) ознаки, які наведені П.А. Смирновим для *P. fagetorum*, як відмінні від типового *P. longifolia* Trin., мають місце і в кавказьких зразків *P. longifolia* (піхви вегетативних пагонів у тих і інших бліді, густо оберненошипикуваті, листки в з'єднаннях голі, пластинки вузькі, довжина листків в середньому однакова і т. д.). Тому вона не бачить ніяких підстав для виділення кримських зразків в окремий вид. Не визнано *Poa fagetorum* (*Poa longifolia* subsp. *fagetorum*) і в цитованих цифрових вище базах даних (Valdés et al., 2009; POWO, 2024; World Plants, 2024).

Poa nemoralis L. (*Poa hypanica* Prokud.; *Poa nemoralis* L. var. *bistricensis* Zapał.; *Poa nemoralis* L. var. *carpatica* V. Jirásek; *Poa nemoralis* L. subsp. *hypanica* (Prokud.) Tzvelev; *Poa nemoralis* L. var. *pocutica* Zapał.).

В Карпатах, на Поліссі, в Лісостепу, Лівобережному Степу (крім крайнього півдня Степу) та в Гірському Криму звичайно. Зростає в широколистяних, мішаних та соснових лісах, серед чагарників, на лісових галявинах, вирубах та вітровалах, на кам'янистих відслоненнях, доходячи до субальпійського поясу в Карпатах та на яйлах в Криму і є досить звичайним в трав'яному покриві, бере участь у формуванні багатьох рослинних асоціацій, в яких нерідко виступає домінантом або субдомінантом (Pojarkova, 1977; Dubyna et al., 2009). Вид морфологічно близький до *P. palustris*, від якого відрізняється відсутністю або наявністю лише небагатьох звивистих волоконців на калюсі нижніх квіткових лусок

(у *P. palustris* нижні квіткові луски з добре розвиненим пучком довгих звивистих волоконцець на калюсі). Синонімом *P. nemoralis* L. є *P. hynanica* Prokud., за який приймали рослини, які відрізняються від типових *P. nemoralis* дещо меншими колосками (2,5–3,0 мм завд.) з голою віссю (у *P. nemoralis* s. str. колоски 3–5 мм завд., з коротковолосистою віссю) та нижче розміщеним ніж в попереднього виду верхнім вузлом стебла (поблизу його середини). Наявність перехідних форм між названими таксонами дає підстави сумніватися у видовому статусі *P. hynanica*, а за свідченням О.М. Пояркової (Poyarkova, 1965, 1977), опушення осі колоска у *P. nemoralis* не завжди виражено. Не виключено, що це — *P. nemoralis* L. var. *coarctata* Haller f. ex Gaudin, наведений Є.М. Лавренком у "Флорі УРСР" (Lavrenko, 1940), що зростає на гранітних та пісковикових скелях. Рослини *P. nemoralis* дуже мінливі за формою стебел та їхнім опушенням, характером листків (шириною, щільністю, іноді проявляється згорнутість), опушенням піхов листків, формою і розмірами волоті, кількістю колосків і квіток в колосках, опушенням нижніх квіткових лусок та іншими менш значущими ознаками які, проте, не мають певної географічної приуроченості, а зумовлені екологічними умовами місцезростань (освітленням, характером субстрату, висотою місцезростань над рівнем моря тощо). В цілому, для виду характерні гладкі по всій довжині стебла з дуже розставленими вузлами, з яких верхній завжди розміщений вище середини стебла, завжди гладкі піхви, листкові пластинки дуже відхилені від стебла, дуже короткі язички листків (0,1–0,5 мм завд.), волосиста вісь колоска, досить вузькі нижні квіткові луски (2,2–3,5 мм завд.) з невеликим пучком довгих звивистих волоконцець при основі. Виділені в межах *P. nemoralis* різновиди з чисельними перехідними формами та часто без географічної приуроченості не дають підстав розглядати їх у ранзі окремих таксонів. Зокрема, Н.Н. Цвельовим (Tzvelev, 2009) у межах виду з території України виділено два різновиди, які більш-менш приурочені до певних екоотопів: var. *porovii* Tzvelev (описано з с. Подгоряни, окол. Мукачєва, наведено як ендемічний різновид для андезитових відслонень Карпат) — від типового різновиду рослини відрізняються повною або майже повною відсутністю пучка довгих волоконцець на калюсі нижніх квіткових лусок;

з гранітних відслонень околиць Житомира — var. *zhitomirica* Tzvelev, який від попереднього відрізняється коротшими нижніми квітковими лусками (близько 2,5 мм завд.) та слабкошорсткими під вузлами стеблами.

Poa paczoskii Tzvelev (*Poa sterilis* auct. non M. Bieb., p. p.).

В Причорномор'ї; зростає на степових ділянках. Таксономічний статус сумнівний, хоча й визнається в цитованих базах даних (Valdés et al., 2009; POWO, 2024; World Plants, 2024). Описаний Н.Н. Цвельовим (Tzvelev, 2009) з околиць Херсона. Від близького *P. sterilis* M. Bieb., з якого він виділений, відрізняється голою віссю колоска та найвищим вузлом стебла, розміщеним поблизу його середини й схованим під піхвою, а від *P. versicolor* Besser (= *P. erythropoda* Klokov) — вище розміщеним найвищим вузлом і сизувато-зеленим забарвленням всієї рослини. За автором, є ендеміком придніпровського Причорномор'я, й до нього, ймовірно, належать вказівки *P. sterilis* для Херсонської області.

Poa palustris L. (*Poa fertilis* Host; *Poa palustris* L. subsp. *volhynensis* (Klokov) Tzvelev; *Poa pinetorum* Klokov, nom. inval. (descr. ukr.); *Poa serotina* Ehrh. ex Hoffm.; *Poa turfosa* auct. non Litv.; *Poa volhynensis* Klokov).

По всій території України, крім Криму. Зростає на сирих, заплачних і заболочених луках, у заплачних лісах, на болотах, по берегах вододій, зрідка на вирубках, у штучних лісових насадженнях із близьким заляганням ґрунтових вод, витримуючи тривале затоплення. Рослини дуже варіюють за формою та опушенням стебел й піхов листків, густотою волоті, кількістю колосків і квіток у них та іншими ознаками які, проте, не мають таксономічного значення. Від такого ж широко поширеного і морфологічно подібного, але екологічно відмінного *Poa nemoralis* відрізняється довшими язичками листків (0,6)1,2–4(6) (а не 0,1–0,5) мм завд.), голою віссю колосків (у *P. nemoralis* вона коротко опушена), нерідко шорсткими під нижніми вузлами стеблами та часто розміщеним близько середини стебла найвищим вузлом (у *P. nemoralis* стебла гладенькі по всій довжині, з дуже розставленими вузлами, з яких найвищий завжди розміщений у верхній третині стебла). Синонімом *P. palustris* є *P. volhynensis*, описаний М.В. Клоковим з Житомирських лісів, який наводився у вітчизняній літературі (Poyarkova, 1977, Opredelitel...,

1987, Mosyakin, Fedoronchuk, 1999) як самостійний вид. За *P. volhynensis* Klokov приймають рослини, які від типових *P. palustris* відрізняються майже повною відсутністю пучка довгих звивистих волоконців при основі нижніх квіткових лусок і малоколосовою волоттю. Не виключено, що це екологічна форма *P. palustris*, характерна для вологих і затінених місцезростань. Це підтверджується приміткою Н.Н. Цвельова (Tzvelev, 1974b), де він пише, що зразки цього підвиду (у 1974 р. він його розглядає як підвид — *P. nemoralis* L. subsp. *volhynensis* (Klokov) Tzvelev) легко відрізняються від екземплярів типового підвиду (*P. nemoralis* L. subsp. *nemoralis*) довгими малоколосковими гілочками волоті і добре помітними проміжними жилками на нижніх квіткових лусках, однак не виключено, що ці відміни є лише наслідком зростання в умовах більшого зволоження і затінення. Синонімом *P. palustris* є також *P. turfosa* auct. fl. ucr., non Litv., який помилково наводився для Карпат, Полісся, лісів Передкарпаття та північної частини Лісостепу (Opredelitel..., 1987; Mosyakin, Fedoronchuk, 1999; Onyshchenko et al., 2022), за який приймають рослини, в яких нижні квіткові луски 2,8–3,6 мм завд., лише з небагатьма звивистими волоконцями на калюсі (у типових *P. palustris* нижні квіткові луски 2,3–3,2 мм завд., з невеликим, але добре розвиненим пучком довгих звивистих волоконців на калюсі). Типовий *P. turfosa* Litv. (*P. pratensis* L. subsp. *turfosa* (Litv.) Vorosch.) поширений в країнах Балтії та центрально- і північноєвропейській частині Російської Федерації і в Україну не заходить.

***Poa pratensis* L. [*P. pratensis* L. subsp. *pratensis*].**

По всій території України, звичайно, на півдні в Степу — рідше (по долинах річок). В Карпатах зростає на луках, галявинах, узліссях, болотах (березових, дернистоосоково-гіпнових, осокових), у субальпійському поясі (разом з *Poa alpina* утворює тонконогові луки на невеликих ділянках біля стійбищ тварин і на пасовищах); в Криму зростає в рівнинних і гірських листяних та соснових лісах (домінує в злаково-різнотравних угрупованнях сосняків), на яйлах; часто трапляється по узбіччях доріг, надаючи перевагу помірно зволуженим ґрунтам. Від близького *P. angustifolia* L. (який іноді трактується як *P. pratensis* L. subsp. *angustifolia* (L.) Dumort.) відрізняється не тільки морфологічно, а й екологічно (*P. angustifolia* приурочений в горах до сухих

місць нижчих місцезростань і в субальпійський пояс не заходить).

***Poa rehmannii* (Asch. & Graebn.) K.Richt. (*Poa nemoralis* L. subsp. *rehmannii* Asch. & Graebn.; *Poa anceps* Rehmann 1873, non Forst. 1786).**

В Карпатах, дуже рідко: наводиться для Чорногори (між с. Бистрець і смт Верховина) (збори Гіршфельда, 1927 р., LW) та Чивчин: хребет Чорний Діл, де локалітети досить чисельні, але займають невеликі ділянки. Вузьколокальний східнокарпатський ендемічний вид. В Україні охороняється як "рідкісний" вид (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0370-21#n17>).

***Poa remota* Foeselles (*Poa chaixii* Vill. subsp. *remota* (Forselles) K. Richt.; *Poa chaixii* Vill. var. *remota* (Forselles) Jess.; *Poa sudetica* Haenke subsp. *remota* (Forselles) Nyman; *Poa sudetica* Haenke var. *remota* (Forselles) Fr.; *Poa sudetica* auct. non Haenke).**

В Карпатах, на Поліссі, в Лісостепу, спорадично, де зростає в тінистих, вологих листяних лісах та узліссях, іноді на заболочених луках, уздовж потічків (але в утворенні трав'яного покриву значної участі не бере); а також дуже рідко на півночі Степу.

***Poa sterilis* M. Bieb. (*Poa biebersteinii* H.N. Pojark.; *Poa sterilis* M. Bieb. subsp. *biebersteinii* (H.N. Pojark.) Tzvelev; *Poa sterilis* M. Bieb. var. *bodrakense* Tzvelev; *Poa sterilis* M. Bieb. var. *juzepczukii* Tzvelev; *Poa rupestris* M. Bieb. ex C.A. Mey., nom. illeg.).**

В Гірському та Південному Криму, звичайно, де росте на кам'янистих відслоненнях і скелях, у сухих світлих лісах, на яйлах; рідше в Передгір'ях Криму, Кримському Лісостепу та Кримському Степу, а також в Степу (в пониззі Дніпра, по річках Міусу і Кринці). Морфологічно мінливий вид. Як і *P. nemoralis*, типовий *Poa sterilis* має густоволосисту вісь колоска і дуже відхилені від стебла пластинки листків, але відрізняється трохи довшими нижніми квітковими лусками (3,2–4,0 мм, а не 2,2–3,5 мм завд.) без пучка довгих звивистих волоконців при їхній основі, більш-менш шорсткими під волоттю та вузлами стеблами, нижче розміщеним найвищим стебловим вузлом (у нижній, а не у верхній третині стебла) та довшими язичками листків (0,5–1,5 мм, а не 0,1–0,5 мм завд.). Синонімом *Poa sterilis* є *P. biebersteinii* H.N. Pojark. За останній приймають рослини, які від типових *P. sterilis* відрізняються розлогою, багатоквітковою волоттю з довгими гілочками, розміщеними по

3–5 (а не по 2–3) в нижніх вузлах, наявністю великого пучка довгих звивистих волоконць при основі нижньої квіткової луски та менш шорстким стеблом з найвищим вузлом, розміщеним поблизу його середини. Н.Н. Цвельовим (Tzvelev, 2009) з Криму описані два різновиди — *P. sterilis* var. *bodrakense* Tzvelev (рослини синювато-зеленкуваті; нижні квіткові луски в нижній частині між жилками коротковолосисті) та var. *juzepczukii* Tzvelev (волоті широко розлогі; найвищий вузол стебла розміщений неподалік його середини). За О.М. Поярковою (Poyarkova, 1965), переважна більшість вказівок про зростання *P. sterilis* на півдні країни стосується *P. versicolor* s. l.

?*Poa supina* Schrad. (*Ochlopoa supina* (Schrad.) H. Scholz & Valdés; *Poa annua* L. subsp. *supina* (Schrad.) Link).

Наводиться для Карпат (Tzvelev, 1974b; Mosyakin, Fedoronchuk, 1999; POWO, 2024; World Plants, 2024), можливо помилково, замість *P. annua*, від якого відрізняється меншим числом жилок на нижній квітковій лусці (3, а не 5, як у *P. annua*), довшими пиляками (1,2–1,7 мм завд., а не 0,6–1,1 мм, як у *P. annua*), та іншим диплоїдним набором хромосом ($2n = 14$, у *P. annua* $2n = 28$) (Tzvelev 1974b).

Poa × *taurica* H.N. Pojark. (*Poa compressa* L. × *Poa rannonica* A. Kern. (?*P. sterilis* M. Bieb.).

В Криму (в горах та на Південному березі Криму), зрідка, зростає на кам'янистих схилах і скелях у соснових, ялівцевих, а також у світлих та сухих дубових лісах, серед чагарників у нижньому гірському поясі. Кримський ендемік гібридогенного походження. В Україні охороняється зі статусом "недостатньо відомий" (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0370-21#n17>). Від близького *P. compressa* відрізняється шорсткими стеблами та дещо більшими нижніми квітковими лусками (2,5–4,0 мм, а не 2,0–2,5(3) мм завд.). На думку М.М. Цвельова (Tzvelev, 1974b), *P. taurica* є, ймовірно, видом давнього гібридогенного походження (*P. compressa* × *P. sterilis*).

Poa trivialis L. (*Poa sylvicola* Guss.; *Poa trivialis* L. subsp. *sylvicola* (Guss.) H. Lindb.).

Звичайно по всій території України, включно з Кримом. Зростає на заплавах, частково мокрих луках і полонинах (де іноді домінує та співдомінує), на болотах, по берегах водойм, узліссях, у заплавах лісах, вільшняках, на вирубках; іноді як бур'ян. Рослини дуже варіюють

за довжиною і шириною листків, опушенням стебел та піхов листків, розмірами і формою волоті, кількістю квіток у колоску та їхнім забарвленням, формою колоскових і квіткових лусок та іншими ознаками. У вітчизняній літературі вид наводився під двома назвами: *P. trivialis* L. і *P. sylvicola* Guss. Рослини останнього можуть відрізнятися (але не завжди) лише потовщеними міжвузлями кореневищ, розділеними глибокими перетяжками.

Poa ursina Velen. (*P. media* Schur, nom. illeg.; *P. laxa* auct. non Haenke).

В Карпатах: хребет Мармарош (гори Зебран, Піп-Іван Мармароський), де зростає на гірських луках, кам'янистих схилах та скелях у верхньому гірському поясі, дуже рідко (це єдині, відомі на сьогодні місцезростання в Українських Карпатах). Найближчим місцезростанням є Роднянські гори (загальний ареал виду — Східні й Південні Карпати, Балканські гори — карпато-балканський високогірний (альпійський) ендемік). В літературі вид раніше наводився одночасно під двома назвами: як *P. laxa* Haenke (*P. tremula* Schur) і *P. media* Schur, nom. illeg. (Poyarkova, 1965) або лише як *P. media* Schur (Tzvelev, 1974b; Chopyk, 1976; Poyarkova, 1977; Opredelitel..., 1987; Mosyakin, Fedoronchuk, 1999). За О.М. Поярковою (Poyarkova, 1965) *P. laxa* відрізняється від *P. media* (в нашому розумінні *Poa ursina* Velen.) наявністю пучка волоконць при основі нижньої квіткової луски і часто пониклою на верхівці волоттю і, вона відмічала, що в гербаріях вона таких рослин не бачила. Після О.М. Пояркової (Poyarkova, 1965) ніхто більше *P. laxa* не наводив. На сьогодні встановлено, що *P. laxa* поширений лише в горах Середньої та Південної Європи і в Україну не заходить (Valdés et al., 2009; POWO, 2024; World Plants, 2024).

Poa versicolor Besser (*Poa erythropoda* Klokov; *Poa nemoralis* L. subsp. *podolica* Asch. & Graebn.; *Poa podolica* (Asch. & Graebn.) Błocki ex Zapał.; *Poa polonica* Błocki; *Poa stepposa* (Krylov) Roshev.; *Poa sterilis* M. Bieb. var. *versicolor* (Besser) Griseb.; *Poa sterilis* M. Bieb. subsp. *versicolor* (Besser) Asch. & Graebn.; *Poa sterilis* M. Bieb. subsp. *versicolor* Besser rasse *polonica* Asch. & Graebn.; *Poa versicolor* Besser subsp. *erythropoda* (Klokov) Tzvelev; *Poa versicolor* Besser subsp. *stepposa* (Krylov) Tzvelev).

В Західному Лісостепу (по р. Дністер і його притоках, заходить також в Прикарпатські ліси), поодинокі місцезнаходження в

Лівобережному Лісостепу і Степу, де зростає на вапнякових і гіпсових відслоненнях, степових, часто кам'янистих схилах, серед чагарників, зрідка в розріджених лісах з виходами вапняку. Морфологічно мінливий вид (дуже варіює за розмірами колосків, формою волоті, розміщенням на стеблі верхніх стеблових вузлів та ін. ознаками). У вітчизняній літературі вид наводився під різними назвами (див. синоніміку). За *P. erythropoda* Клоков, описаного з Стрільцівського Степу Луганської області, визнавали рослини, які від типового *P. versicolor* відрізняються дещо меншими колосками (3,5–5,0(6,0), а не (4,0)4,5–7,5(9,0) мм завд.) та нижніми приквітковими лусками з майже непомітними проміжними жилками. За *P. podolica* (Asch. & Graebn.) Ђоскі ex Zapał. приймали рослини, які від типового *P. versicolor* s. str. відрізняються лише більш розлогою волоттю і розміщенням найвищих стеблових вузлів вище середини стебел (у *P. versicolor* s. str. верхній вузол розміщений на рівні нижньої третини стебла), чим наближається до *P. nemoralis* L., куди, як підвид, і відносили його деякі автори. Але, як і типовий *P. versicolor*, *P. podolica* має шорсткі стебла та піхви і великі нижні квіткові луски (3,4–3,8 мм завд.) з розвиненим пучком довгих звивистих волоконць при їхній основі (у *P. nemoralis* стебла гладенькі по всій довжині, нижні квіткові луски 2,2–3,5 мм завд., при основі з невеликим пучком довгих звивистих волоконць). Сумнівний видовий статус *P. podolica* визнав навіть М.В. Клоков, який за О.М. Поярковою (Poyarkova, 1965) висловив думку, що вид належить до *P. versicolor*. Синонімом *P. versicolor* є також *P. polonica* Ђоскі, за який приймали рослини, які від типового *P. versicolor* відрізняються лише дуже шорсткими стеблами з найвищими вузлами, розміщеними близько їхньої основи, що не виступають з дуже шорстких піхов та густішими волотями. Як зауважує О.М. Поярковою (Poyarkova, 1965), основна відзнака *P. polonica* від *P. versicolor* — малий розмір колосків (3,5–5,0(6,0) мм завд., у типового *P. versicolor* — 4,5–7,5 (9,0) мм завд.) — спростується самими автентичними зразками

Б. Блоцького, які мають дозрілі колоски 4,5–7,5 мм завд. Малі розміри колосків (3,5–5,0(6,0) мм завд.) характерні також для рослин, які наводилися як *P. stepposa* (Krylov) Roshev.

Висновки

Таким чином, на сьогодні в Україні представлені 25 видів роду *Poa*, серед яких деякі раніше не наводилися у вітчизняних джерелах (*P. egorovae*, *P. humilis*, *P. klokovii*, *P. paczoskii*), або наводилися під іншими назвами: *P. balfourii* (замість *P. janczewskii*), *P. media* і *P. laxa* (замість *P. ursina*). Зарування *P. janczewskii* Zapał. (= *P. carpatica*) у синоніми *P. palustris* є явною помилкою, оскільки види суттєво відрізняються не лише морфологічно, а й екологічно. Низка видових назв розглядаються як синоніми визнаних видів: *P. sterilis* (incl. *P. biebersteinii*), *P. versicolor* (синоніми *P. erythropoda*, *P. podolica*, *P. polonica*, *P. stepposa*), *P. longifolia* (*P. fagetorum*), *P. nemoralis* (*P. huynica*), *P. trivialis* (*P. sylvicola*), *P. palustris* (*P. volhynensis*, *P. turfosa* auct.). Сумнівними видами залишаються: *P. egorovae* (описаний з Карпат (Свидовець) на основі карпатських популяцій *P. nemoralis* з відкритих місцезростань), *P. supina* (наводиться лише за літературними даними для Карпат, можливо помилково, замість *P. annua*), *P. klokovii* (можливо це лише екологічна відміна *P. palustris* якій, як і *P. egorovae*, надано ранг виду).

Подяки

Автор висловлює щирі подяки чл.-кор. НАН України С.Л. Мосякіну за консультації та цінні поради при написанні статті.

ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ НОРМ

Автор повідомляє про відсутність будь-якого конфлікту інтересів.

ORCID

М.М. Федорончук: <https://orcid.org/0000-0002-8653-0904>

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Cherepanov S.K. 1973. *Additamenta et corrigenda ad "Floram URSS"* (tomi I–XXX). Leningrad: Nauka, 667 pp. [Черепанов С.К. 1973. *Свод дополнений и изменений к "Флоре СССР"* (тт. I–XXX). Ленинград: Наука, 667 с.].
- Чорук В.І. 1976. *Vysokohirna flora Ukrainykh Karpat*. Kyiv: Naukova Dumka, 270 pp. [Чопик В.І. 1976. *Високогірна флора Українських Карпат*. Київ: Наукова думка, 270 с.].
- Dubyna D.V., Dzyuba T.P., Yemelyanova S.M., Bahrikova N.O., Borysova O.V., Borsukevych L.M., Vynokurov D.S., Hapon S.V., Hapon Yu.V., Davydov D.A., Dvoretzkyi T.V., Didukh Ya.P., Zhmud O.I., Kozyr M.S., Konishchuk V.V., Kuzemko A.A., Pashkevych N.A., Ryff L.E., Solomakha V.A., Felbaba-Klushyna L.M., Fitsaylo T.V., Chorna H.A., Chorney I.I., Shelyah-Sosonko Yu.R., Yakushenko D.M. 2019. *Prodromus roslynnosti Ukrainy*. Eds. D.V. Dubyna, T.P. Dzyuba. Kyiv: Naukova Dumka, 784 pp. [Дубина Д.В., Дзюба Т.П., Ємельянова С.М., Багрікова Н.О., Борисова О.В., Борсукевич Л.М., Винокуров Д.С., Гапон С.В., Гапон Ю.В., Давидов Д.А., Дворецький Т.В., Дідух Я.П., Жмуд О.І., Козир М.С., Коніщук В.В., Куземко А.А., Пашкевич Н.А., Рифф Л.Е., Соломаха В.А., Фельбаба-Клушина Л.М., Фіцайло Т.В., Чорна Г.А., Чорней І.І., Шеляг-Сосонко Ю.Р., Якушенко Д.М. 2019. *Продромус рослинності України*. Ред. Д.В. Дубина, Т.П. Дзюба. Київ: Наукова думка, 784 с.].
- Gillespie L.J., Archambault A., Soreng R.J. 2007. Phylogeny of *Poa* (*Poaceae*) based on *trnT-trnF* sequence data: major clades and basal relationships. *Aliso: A Journal of Systematic and Floristic Botany*, 23: 363–377.
- Gillespie L.J., Soreng R.J., Paradis M., Bull R.D. 2010. Phylogeny and reticulation in subtribe *Poinae* and related subtribes (*Poaceae*) based on nrITS, ETS, and *trnTLF* data. In: *Diversity, Phylogeny, and Evolution in the Monocotyledons*. Eds. O. Seberg, D. Petersen, A.S. Barford, J.I. Devis. Aarhus, Denmark: Aarhus University Press, pp. 589–618.
- Kliment J., Turis P., Janišová M. 2016. Taxa of vascular plants endemic to the Carpathian Mts. *Preslia*, 88(1): 19–76.
- Lavrenko E.M. 1940. *Poa*. In: *Flora RSS Ucr*. Vol. 2. Editio AS RSS Ucr., Kiiviae (Kyiv): 240–258. [Лавренко Е.М. 1940. *Poa*. В кн.: *Флора УРСР*. Т. 2. Видавництво АН УРСР, Київ: 240–258].
- Mosyakin S.L., Fedoronchuk M.M. 1999. *Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist*, Kyiv, xxiii + 345 p. <https://doi.org/10.13140/2.1.2985.0409>
- Nannfeldt J.A. 1941. On the polymorphy of *Poa arctica* R. Br. *Symbolae Botanicae Upsalienses*, 4(4): 1–85.
- Nosov N.N., Rodionov A.V. 2008. Molecular-phylogenetic study of relationships between members of genus *Poa* (*Poaceae*). *Botanical Journal*, 93(12): 1919–1936. [Носов Н.Н., Родионов А.В. 2008. Молекулярно-филогенетическое изучение взаимоотношений между представителями рода *Poa* (*Poaceae*). *Ботанический журнал*, 93(12): 1919–1936].
- Nosov N.N., Punina E.O., Machs E.M., Rodionov A.V. 2015. Interspecies hybridization in the origin of plant species from the example of the genus *Poa* sensu lato. *Uspekhi sovremennoy biologii*, 135(1): 21–39. [Носов Н.Н., Пунина Е.О., Мачс Э.М. 2015. Межвидовая гибридизация в происхождении видов растений на примере рода *Poa* sensu lato. *Успехи современной биологии*, 135(1): 21–39].
- Olonova M.V. 2005. On the variation of the main characters in the Siberian xerophilous species *Poa* of the section *Stenopoa* (*Poaceae*). *Botanical Journal*, 90(7): 1034–1045. [Олонова М.В. 2005. О варьировании основных признаков у сибирских ксерофильных видов *Poa* секции *Stenopoa* (*Poaceae*). *Ботанический журнал*, 90(7): 1034–1045].
- Olonova M.V., Mezina N.S., Shipova V.D. 2015. Morphological study on hybridogenous complex *Poa palustris* × *nemoralis* (*Poaceae*) in Middle Ural. *Turczaninowia*, 18(4): 116–127. [Олонова М.В., Мезина Н.С., Шипова В.Д. 2015. Морфологические исследования гибридного комплекса *Poa palustris* × *nemoralis* (*Poaceae*) на Среднем Урале. *Turczaninowia*, 18(4): 116–127]. <https://doi.org/10.14258/turczaninowia.18.4.15>
- Onyshchenko V.A., Mosyakin S.L., Korotchenko I.A., Danylyk I.M., Burlaka M.D., Fedoronchuk M.M., Chorney I.I., Kish R.Ya., Olshanskyi I.H., Shiyani N.M., Zhygalova S.L., Tymchenko I.A., Kolomiychuk V.P., Novikov A.V., Boiko G.V., Shevera M.V., Protoporova V.V. 2022. *IUCN Red List categories of vascular plant species of the Ukrainian flora*. Ed. V.A. Onyshchenko. Kyiv: FOP Hulieva V.M., 198 pp.
- Opredelitel vysshikh rasteniy Ukrainy*. 1987. Ed. Yu.N. Prokudin. Kyiv: Naukova Dumka, 547 pp. [*Определитель высших растений Украины*. 1987. Ред. Ю.Н. Прокудин. Киев: Наукова думка, 547 с.].
- Poyarkova O.M. 1965. *Poa*. In: *Vyznachnyk Roslyn Ukrainy*. Kyiv: Urozhai, pp. 89–92. [Пояркова О.М. 1965. *Poa*. В кн.: *Визначник рослин України*. Київ: Урожай, с. 89–92].
- Poyarkova O.M. 1977. *Poa*. In: *Zlaky Ukrainy*. Ed. Yu.N. Prokudin. Kyiv: Naukova Dumka, pp. 332–360. [Пояркова О.М. 1977. *Poa*. В кн.: *Злаки України*. Ред. Ю.Н. Прокудин. Киев: Наукова думка, с. 332–360].
- POWO. 2024–onward. *Plants of the World Online*. Available at: <https://powo.science.kew.org/> (Accessed 15 April 2023 and 28 May 2024).
- Priroda Ukrainy SSR. Rastitelnyi mir*. 1985. Kyiv: Naukova Dumka, 208 pp. [*Природа Украинской ССР. Растительный мир*. 1985. Киев: Наукова думка, 208 с.].
- Roshevits R.Yu. 1934. *Poa*. In: *Flora URSS*. Vol. 2. Eds. R.Yu. Roshevits, B.K. Shyshkin. Leningrad: Izdatelstvo AN SSSR, pp. 366–426. [Рожевиц Р.Ю. 1934. *Poa*. В кн.: *Флора СССР*. Т. 2. Ред. Р.Ю. Рожевиц, Б.К. Шишкин. Ленинград: Издательство АН СССР, с. 366–426].
- Soreng R.J. 2007. *Poa*. In: *Flora of North America Editorial Committee* (eds.). *Flora of North America North of Mexico*. Vol. 24. New York; Oxford: Oxford University Press, pp. 486–601.

- Soreng R.J., Bull R.D., Gillespie L.J. 2010. Phylogeny and reticulation in *Poa* based on plastid *trnTLF* and nrITS sequences with attention to diploids. In: *Diversity, Phylogeny, and Evolution in the Monocotyledons*. Eds. O. Seberg, D. Petersen, A.S. Barford, J.I. Devis. Aarhus, Denmark: Aarhus University Press, pp. 619–643.
- Tzvelev N.N. 1974a. The genera *Poa* L. in URSS. *Novitates systematicae plantarum vascularium*, 11: 24–41. [Цвелев Н.Н. 1974а. Род *Poa* L. в СССР. *Новости систематики высших растений*, 11: 24–41].
- Tzvelev N.N. 1974b. *Poa*. In: *Flora Partis Europaeae URSS*. Vol. 1. Ed. An.A. Fedorov. Leningrad: Nauka, pp. 276–291. [Цвелев Н.Н. 1974b. *Poa*. В кн.: *Флора европейской части СССР*. Т. 1. Ред. Ан.А. Федоров. Ленинград: Наука, с. 276–291].
- Tzvelev N.N. 2000. On the significance of hybridization in the evolution of higher plants. *Embryology of flowering plants (terminology and concepts)*. Vol. 3. St.-Petersburg: Peace and Family, pp. 137–141. [Цвелев Н.Н. 2000. О значении гибридизации в эволюции высших растений. *Эмбриология цветковых растений (терминология и концепции)*. Т. 3. СПб: Мир и семья, с. 137–141].
- Tzvelev N.N. 2009. On species of the genus *Poa* L. section *Stenopoa* Dumort. (*Poaceae*) in the Eastern Europe. *Novitates systematicae plantarum vascularium*, 41: 18–52. [Цвелев Н.Н. 2009. О видах секции *Stenopoa* Dumort. рода мятлик (*Poa* L., *Poaceae*) в Восточной Европе. *Новости систематики высших растений*, 41: 18–52].
- Valdés B., Scholz H., Raab-Straube E. von, Parolly G. 2009. *Poa*. In: *Euro+Med Plantbase — the information resource for Euro-Mediterranean plant diversity*. Available at: https://www.europlusmed.org/cdm_dataportal/taxon/e4b23407-aef2-4e09-904f-33f3f808fe38 (Accessed 15 April 2023 and 28 May 2024).
- World Plants. 2024–onward. *A complete, synonymic checklist of the Higher Plants of the World*. Available at: <https://www.worldplants.de/world-plants-complete-list/complete-plant-list> (Accessed 15 April 2023 and 28 May 2024).

A critical overview of species of the genus *Poa* (*Poaceae*) in the flora of Ukraine

M.M. FEDORONCHUK

M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Science of Ukraine,
2 Tereshchenkivska Str., Kyiv 01601, Ukraine

Abstract. A brief synopsis of the genus *Poa* in the flora of Ukraine is presented, which includes 25 species, including those previously not reported in Ukrainian literature (*P. egorovae*, *P. humilis*, *P. klokovii*, *P. paczoskii*) or reported under other names: *P. balfourii* (instead of *P. janczewskii*), *P. media* and *P. laxa* (instead of *P. ursina*). A number of species-rank names are reduced to synonyms: *P. biebersteinii*, *P. erythropoda*, *P. podolica*, *P. polonica*, *P. stepposa*, *P. fagetorum*, *P. hypanica*, *P. sylvicola*, *P. vollhynensis*, *P. turfosa* auct. The species *P. egorovae*, *P. supina* remain taxonomically doubtful. The electronic online databases for Ukraine do not recognize *Poa klokovii*, which, however, merits recognition as a species.

Keywords: coenotic timing, diagnostic features, distribution, ecology, herbarium collections, morphology, synonym, taxon, Ukraine